

BD-Vereniging 80 jaar jong

Tekst: Ellen Winkel / Foto: Gerda Peters

HEDEN Op 7 juni 2017 zijn wij 80 jaar oud geworden. Of liever: 80 jaar jong, want we zijn in de kracht van ons leven, met 1850 leden (waarvan 350 beroepsleden) die samen de ontwikkeling van de biodynamische landbouw ondersteunen. De BD-beroepsontwikkeling verbreedt zich: naast groepen boeren zijn er groepen voor jongeren, imkers, permacultuurders en natuurvoedingskundigen. Ruim 100 mensen doen eraan mee. De winterconferenties dit jaar met als thema 'Levenskrachten' trokken veel belangstelling, zowel in Dronten als in Widar. Dat juist dit thema zoveel interesse wekt, zegt iets over de vitaliteit van ons als vereniging: het bevorderen van levenskracht is immers de kern van ons werk.

VERLEDEN Het initiatief voor de oprichting in 1937 kwam vanuit burgers, vanuit de klantenkring van Loverendale. Zij zagen het grote belang in van het weer tot leven brengen van de bodem, voor gezonde gewassen en gezonde voeding. In het oprichtingsbestuur zaten twee antroposofische artsen (Lievegoed en Van Houten). Vruchtbare Aarde heette ons ledenblad. Al snel ontstond 'de studiegroep', met boeren en wetenschappers, om aan ontwikkeling van BD-landbouw te werken. Tot begin jaren 70 paste die groep in één huiskamer. Lang lag de nadruk op het samen bestuderen van boeken van Steiner, maar in de loop der tijd verschoof de focus naar het uitwisselen van eigen ervaringen.

UITZAAIEN VAN BD Willen we meer verdiepen of meer verbreden? Die vraag

komt steeds weer terug. Nadat de BD-beweging in de jaren 70 en 80 fors groeide en steeds meer ging samenwerken met de EKO-beweging, kreeg 'verbreding' de overhand. We lieten ons ledenblad Vruchtbare Aarde in 1994 los, zodat het een breder publiek kon bereiken. In 1998 verscheen de eerste Dynamisch Perspectief, het nieuwe ledenblad, om weer meer de diepte in te gaan. Zo hebben wij meer 'kindjes' op eigen benen gezet: onze twee BD-voorlichters verhuisden in 1979 naar de Rijksvoorlichtingsdienst. Ons cursuscentrum Kraaybeekerhof, opgericht in 1977, ging in 1991 zelfstandig verder. En het beheer van het Demeter keurmerk brachten we in 2006 onder in een nieuwe stichting: Stichting Demeter.

TOEKOMST Dankzij het gat in onze begroting staan wij nu stil bij wat werkelijk belangrijk is. Bij de Jaardag op 10 juni is de sfeer open en verbindend. BD-Jong timmert aan de weg, en daarmee aan de toekomst. Dynamisch Perspectief gaat meer thematisch werken en daarmee meer samenwerking zoeken met mensen en organisaties die met die thema's verbonden zijn. Dat zal nieuwe mensen naar onze vereniging trekken en samen zullen we aan de transitie in de landbouw werken. Biodynamische boerderijen vormen 'hotspots' voor nieuwe inspiratie en dat wordt door steeds meer mensen gezien. Als ze de boerderijen bezoeken, ervaren ze 'landschapsvreugde'. Zij zullen in toenemende mate dragende kringen vormen rond de boerenbedrijven die aan een vruchtbare aarde werken.

Levensverhaal – Ellen Winkel Afscheid als hoofdredacteur

Tekst: Ellen Winkel / Foto: Gerda Peters

HEDEN Als alles op zijn plek staat in Dynamisch Perspectief en het ontwerp naar de drukker gaat, voel ik me meestal voldaan. Maar bij het voltooien van het vorige nummer voelde ik me vooral moe. Ik realiseerde me dat het tijd is om een nieuwe stap te zetten. Ik ben 8 jaar hoofdredacteur geweest en heb met veel plezier, samen met het DP-team, 42 nummers gemaakt. Ik heb er veel van geleerd, maar om me verder te ontwikkelen is dit voor mij het moment om afscheid te nemen.

VERLEDEN Kwam het door de vele vakanties op pensionboerderijen toen ik klein was? Of op aandringen van mijn vader die zich nog sterk met landbouw en natuur verbonden voelde, al had hij de boerderij van zijn ouders niet overgenomen? In ieder geval koos ik in 1983 voor een studie in Wageningen. Ik voelde me thuis in het houten barakje achter het grote stenen gebouw van Landbouwplantenteelt: de vakgroep 'Alternatieve Landbouw' met hoogleraar Jan Diek van Mansvelt. Ik herinner me hoe Jan Diek aan de hand van 'het scheppingsproces van een zelfgebreide trui' (in de collegezaal zat iemand te breien) uitleg gaf over de wording van de aarde.

VERBINDING MET BD Wat ik in Wageningen leerde over biologische landbouw, begreep ik. Maar het dynamische? Dat vond ik onverklaarbaar. Pas toen ik de cursus ECo-therapie van Hans Andeweg volgde, ontdekte ik dat ik zintuigen had die ik nooit bewust had gebruikt. Ik leerde daar onder andere hoe ik met mijn lijf (een tintelend gevoel in mijn handen, een ja- of nee-gevoel in mijn buik) kon voelen waar 'de energetische huid' lag van onze woon- en werkplek (de grens van het holon). En we maakten contact met het wezen ervan door onze aandacht erop te richten en vragen te stellen. Was 'bedrijfsorganisme' voor mij eerst iets abstracts, nu is het een meer levendig begrip geworden, ook omdat ik vele ervaringen van BD-boeren heb gehoord en gelezen.

TOEKOMST Naast schrijven over biodynamische landbouw, richt ik mijn aandacht nu ook op spreken en coachen. Sinds oktober 2016 ben ik actief als begeleider van BD-beroepsontwikkeling. Laatst waren we met een groep van Collegiale Toetsing bij Henk en Hilly Bunskoek, die hun bedrijf in de komende jaren overdragen aan een jong gezin. Tijdens de rondwandeling zei Henk over de 38-jaar oude Zonnehorst: "Zoals het bedrijf nu is, zo heb ik het eigenlijk altijd gedroomd. Maar we hebben geen plannen gemaakt om dit zo te realiseren. We hebben kansen gegrepen en ons hart gevolgd." Dat noem ik 'de kunst van het dromen', ik heb dat bij meerdere BD-bedrijven gezien. Dat spreekt me aan voor mijn toekomst.

Levensverhaal – Teun Luijten Handelen vanuit warmte

Tekst: Teun Luijten / Foto: Gineke de Graaf

HEDEN Mijn naam is Teun Luijten, een 27-jarige 'jonge boer' die graag een bijdrage zou willen leveren om te komen tot betere bodemvruchtbaarheid, kringlopen, biodiversiteit en gezondheid.

Na verschillende opleidingen te hebben gevolgd, heb ik er nu voor gekozen om mij als jonge boer te verdiepen in de biodynamische landbouw. Hierdoor hoop ik in de toekomst professioneel actief te kunnen zijn in deze sector. Ik ben gaan werken bij de Beersche Hoeve, voorheen beter bekend als 'De Groenen Hof'. Deze maatschap heeft zich gespecialiseerd in zaadteelt en alles wat met de ontwikkeling en verspreiding van zaadvaste groenterassen te maken heeft.

VERLEDEN Al zolang ik mij kan herinneren, ben ik opgegroeid met de groenten van het groentepakket van de Beukenhof in Breda. Iedere vrijdagmiddag haalden wij ons verse pakket op bij iemand thuis. Later gingen we naar de boerderij om daar

in de winkel onze boodschappen te kopen. Van huis uit heb ik het dus altijd normaal gevonden om biodynamische producten te eten en hiermee te koken.

In 2006 werkte ik voor het eerst als vakantiekracht bij De Groenen Hof en ik had het hier erg naar mijn zin. Zo erg zelfs, dat ik ook in de daaropvolgende jaren vaak heb mogen bijspringen.

Ik denk dat de passie die ik voor koken heb, er uiteindelijk toe heeft geleid dat mijn belangstelling voor de landbouw is ontstaan. Ik kook al heel mijn leven erg graag, maar merkte tijdens mijn drieënhalve jaar als kok dat ik hier niet gelukkig genoeg van werd. Ik miste het buiten zijn, de natuur, en merkte dat bepaalde producten waar ik mee wilde werken, moeilijk of niet te verkrijgen waren.

VERBINDING MET BD En zo gebeurde het – nadat ik in 2015 stopte met werken als kok – dat ik een paar maanden ben gaan werken bij De Groenen Hof. Dit beviel zo goed dat ik vanaf maart 2016 de kans kreeg om fulltime aan de slag te gaan bij dit mooie biodynamische bedrijf. Waar na ik me ook fanatiek ben gaan verdiepen in de achterliggende gedachten van de biodynamische landbouw.

Een hoogtepunt moet toch wel afgelopen februari zijn geweest, toen ik de kans kreeg om 'de Tagung' in Dornach te bezoeken met als hoofdthema 'bodemvruchtbaarheid'. Deze ervaring heeft mij enorm geïnspireerd en ik heb erg veel geleerd op persoonlijk gebied, evenals kennis opgedaan.

>>

>> **TOEKOMST** De energie en warmte die ik tijdens die week in Dornach heb mogen ervaren, betekende voor mij een enorme stimulant om door te gaan met datgene waar ik mee bezig was om zo mijn uiteindelijke droom te kunnen realiseren: 'een stukje bijdragen aan een betere en gezondere aarde voor ons allemaal.'

Met name de laatste decennia hebben wij als mensheid in een recordtempo onze bodem uitgeput. Naast diverse oorzaken, zegt mijn gevoel me dat de individuele, commerciële en beperkte kijk van nu ertoe heeft geleid, dat er steeds minder rekening wordt gehouden met het grotere geheel.

We hebben tot nu toe erg veel gevraagd van onze bodem en hebben er zoveel uitgehaald, maar zo weinig teruggegeven. Iedereen zou zich zelf kunnen bedenken dat deze uitputting desastreus is voor alle levende organismen op aarde, waaronder ook wij, de mensheid. De aarde voedt ons, maar wij moeten haar ook voeden. Daarom denk ik dat we meer in harmonie met elkaar zouden moeten leven, en meer vanuit onze warmte zouden moeten handelen om nog vele jaren op dit prachtige organisme te mogen – en kunnen – blijven leven.

Vanuit deze gedachtegang ga ik verder met het creëren van mijn 'eigen' ecologische droom, die hopelijk zal verwezenlijken dat ook anderen hierdoor geïnspireerd en geënthousiasmeerd raken, en dat ze de energie krijgen om de aarde wat terug te geven van al datgene wat wij haar hebben afgenomen.

Levensverhaal – Koos Bakker

Innoveren in de BD-sector met de hele community

Tekst: Annemieke Grimbergen, natuurvoedingskundige / Foto: Dick Boschloo

HEDEN Waar ik nu sta? Ik ben 67 en heb de dagelijkse leiding van Estafette Odin, waar de Odin winkels en groot-handel onder vallen, overgedragen. De transitie naar de coöperatie met leden en eigen winkels is afgerond. Ik ben nu voorzitter van coöperatie Odin UA en voer met een collega de directie bij Odin International BV. Samenwerking tussen consument en boer, en innovatie in de BD-landbouw, daar kan ik me nu helemaal op richten. We zijn in 1983 met z'n drieën Odin gestart om afzet voor vlees van BD-melkvee te zoeken, De Groene Weg was net gestart. Odin heeft nooit een privé-eigenaar gekend, de aandelen zijn in handen van de coöperatie en alle mensen zijn in dienst. We zijn de enige versgroothandel die zo werkt, we hebben altijd gezocht hoe tot gezonde voedselketens te komen. De problematiek van eigendom speelt van boerenland tot groothandel tot winkel. Het lijkt aantrekkelijk om grond of een onderneming in privébezit te hebben, om zelf vermogen

op te bouwen. Maar hoe kan een nieuwe generatie dat ooit overnemen? En als dat al lukt, werken de miljoenen die ermee gemoeid zijn vervolgens onnodig kostprijsverhogend.

Het is bovendien inspirerend om samen te innoveren in de BD-sector. Zo ondersteunen consumenten de bijenprojecten van Odin bij 13 enthousiaste BD-boeren. Bijen vragen aandacht en verbinden. Ze doen het goed als er van het vroege voorjaar tot het late najaar bloeiende kruiden, planten en zelfs bomen zijn op een bedrijf. Dat lukt niet als je alleen weides hebt. De komst van de bijen maakt dat een bedrijf verandert, diverser wordt, en daarmee het landschap. In onze ogen is dit soort innovatie een verantwoordelijkheid van de hele community, niet alleen een opgave voor de boer.

BD-zaadteelt is ook zo'n community-opgave. Daarom hebben we besloten om ons in te zetten voor De Beersche Hoeve, een BD-landbouwbedrijf van ruim 20 hectare op het landgoed Baest, vlakbij Eindhoven. De kern van het bedrijf is BD-zaadteelt en vermeerdering van zaadvaste rassen, een initiatief van René

Groenen en Gineke de Graaf (voorheen de Groenen Hof). Het is mooi dat dit door samenwerking mogelijk wordt en breed wordt gedragen. BD verbindt, waar economie fragmenteert.

VERLEDEN Ik groeide op in een dorpje in West Friesland met drie bakkers, de smid, de kolenboer, de melkboer, twee slaggers die nog zelf slachtten, de schoenmaker, de groenteveiling, een sterk verenigingsleven. Waar meer dan de helft van de bewoners en gezinnen leefde in het ritme van de kleinschalige tuinbouw: groente, aardappelen, zaden, bloembollen. Al van jongs af aan ging ik in de zomerweken mee naar het land: aardappelen rooien, bloemkool dekken en bollenrapen. Weldadig vond ik dat.

VERBINDING MET BD Toen ik eind jaren zestig de biodynamische landbouw ontdekte was het mijn grootste wens om een BD-bedrijf te beginnen. Op het fruitteeltbedrijf van Piet Saal in Wognum roerde ik voor het eerst BD-preparaten. Mijn enthousiasme is verder te danken aan ontmoetingen met de vele pioniers van de BD-beweging in Nederland en Duitsland in de jaren zeventig en tachtig en op de landbouwconferenties in Dornach. De BD-bedrijven die ik vervolgens bezocht op Sicilië, in Duitsland, Zwitserland en natuurlijk in Nederland inspireerden mij enorm. Ik wist het zeker: de verdwenen en veranderde agrarische economie en het gemeenschapsgevoel van het dorp waar ik opgroeide kreeg in de BD-landbouw een geheel nieuw toe-

komstperspectief. Ik bedoel dat niet vanuit een soort nostalgie, maar werkelijk als een vruchtbaar perspectief voor de maatschappij. Toch werd ik geen boer en liep het anders. Het kwam eind jaren zeventig op mijn pad om juist de handel en de afzet op te pakken.

TOEKOMST Samenwerking in de keten en innovatie in de BD-landbouw, daar wil ik me de komende jaren verder mee bezig houden. Dankzij zulke ketens komen alle

schakels, ook de consument, in een nieuwe rol. Je ziet dat dit leeft in heel Europa. Vitale boerenbedrijven staan in een netwerk. Tegelijkertijd is het andere vraagstuk dat me bezighoudt: hoe mensen en ondernemers individueel te mobiliseren en in hun kracht te zetten, zodat zulke ketens zich ook kunnen ontwikkelen. Tot slot hoop ik dat het me – al is het maar gedurende de zomerweken – de komende jaren zal zijn vergund om op het land te werken en weer met mijn handen in de aarde te wroeten. 🌱